

KÉSZSÉGFEJLESZTÉS ÉS HELYESÍRÁS

Válogatás a Papp István anyanyelvi napok főiskolai helyesírási versenyének feladataiból

Az Eszterházy Károly Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszéke szép hagyományt ápol azzal, hogy minden évben – immár több évtizede – megrendezi a főiskolai helyesírási versenyt, melyen nem csak magyar szakos hallgatók vehetnek részt. Ez az intézményi szintű szakmai program valójában a pedagógusjelöltek Nagy J. Béla országos helyesírási versenyének házi versenye, melyen a teljesítmény alapján eldől, ki képviseli főiskolánkat az országos döntőben.

A helyesírási készség fejlesztése minden iskolatípusban (általános és középiskolai osztályokban, sőt a felsőoktatásban is) vagy kötelezően előírt tantervi feladat, vagy erősen ajánlott önállóan végezendő tevékenység annak érdekében, hogy diákjaink az adott szinten előírt elvárásoknak minél jobban megfeleljenek. Ennek érdekében a magyartanárok többféle gyakorlattípust alkalmaznak az új anyagot feldolgozó vagy épp a gyakorlóórákon, sőt az ellenőrző dolgozatokban is. Valamennyiről általában véve elmondhatjuk, hogy csak az esetben eredményesek, ha a tanulók anyanyelvi kompetenciáit látványosan fejlesztik. Nagy szükség van tehát a módszertani megújulásra, a tananyag eddigiektől eltérő motiválására, átadására, hogy az iskolában megszerzett anyanyelvi ismeretek, képességek ténylegesen segítsék majd őket a nehéz pedagógiai és egyéb helyzetekben történő eligazodásra, megoldásra.

Az alábbiakban bemutatott feladatlapok kérdései a gyakorlatokon sokszor elemzett, fontos, bonyolult helyesírási témakörökkel foglalkoznak. A megoldások ellenőrzéséhez ajánljuk az akadémiai helyesírási szabályzat 11. kiadás 12. lenyomatát, az akadémiai helyesírási szótárt, valamint az Osiris Kiadó által megjelentetett Helyesírás című szakkönyvet.

A feladatok megszerkesztésekor arra törekedtünk, hogy a mindennapokban gyakran előforduló és gondot okozó példák, írásmódok (új keletű szóösszetételek, tulajdonnévi alakulatok, megismerendő új mozaikszók, idegen szavak stb.) kerüljenek elő.

I. feladatlap

1. Egészítse ki az alábbi szavakat a megfelelő magánhangzóval:

a) *sn__dling* *kl__matikus* *kond__cionál*
korrepet__tor *v__zigótók* *eur__övezet*
m__zli *preszt__zs* *lokomot__v*
valk__r *diszcipl__na* *__rmag*
ill__r *et__d* *genit__vus*
fakszim__le *gya__r* *szerv__z*

b) *Am__r* *Waterl__* *Alsó__rs*
Ur__l *El Grec__* *Toled__*

2. Írja be a hiányzó mássalhangzókat a következő szavakba:

kora__gyöngy *fi__nesz* *ko__andó*
si__abusz *we__ness* *kande__áber*
paszte__ *talpala__nyi* *bi__iárd*
be__fentes *mi__enniumi* *ha__ucinál*
Gu__enberg *Beetho__en* *Batth__ány*

3. Alkosson szó szerkezeteket vagy szóösszetételeket az alábbi szavakból:

szépség, királynő, választás: _____
ízelt, lábú, állatok: _____
labda, rúgó, világ, bajnokság: _____
száz, évenként: _____
prédikátor, költő: _____

szerszám, lakatos, inas: _____
 lakossági, folyó, számla, vezetés: _____
 web, oldal: _____
 madár, influenza, vírus: _____
 Fidesz, közvélemény, kutatás: _____
 több, funkciós, kis, bicska: _____
 jobb, közép, koalíció: _____
 plazma, tévé, gyártó, sor: _____

4. Vizsgálja meg a szóösszetételeket! Mit írna külön? Húzza alá azokat!

*modernkor, felnőttkor, fiatalok, csecsemőkor, gyermekkor, utókor,
 öregkor, diákkor, Anjou-kor, hőskor, iskoláskor, asszonykor, férfikor,
 időskor, ifjúkor, kamaszok, kisgyerekkor, kőkor, barokkkor, középkor,
 lovagkor, nyugdíjaskor, újszülöttkor, kuruckor, ómagyarkor, aggkor*

5. Lássá el -val, -vel toldalékkal a felsorolt példákat:

<i>mátrix</i>	<i>boy</i>	<i>PR</i>	<i>SMS</i>
<i>FBI</i>	<i>BASIC</i>	<i>Engels</i>	<i>Strauss</i>
<i>Vámbéry</i>	<i>Van Gogh</i>	<i>Karlovy Vary</i>	<i>Smith</i>
<i>Toscana</i>	<i>Scott</i>	<i>Lucullus</i>	<i>Versailles</i>

6. Válassza el minden lehetséges helyen a felsorolt szavakat!

a) *fixírsó, filmográfia, explicit, folklorizmus, gardrób, disszonáns, asztro-
nauta, hidrosztatikus, impresszionizmus, korinthuszi, improduktivitás,
hierarchikus, lutheranizmus, elektrokémia, wertheimzár, barkochba*

b) *Andrássy, Auschwitz, Arkhimédész, Benyovszky, Broadway, Cooper,
Podjebrád, Rotschild, Rousseau, Spielberg, Wittgenstein*

7. Totózzon! A helyesnek tartott alak betűjelét írja a tipposzlopba!

A	B	Tipp
<i>Lőcsei krónikabeli</i>	<i>Lőcsei krónika-beli</i>	_____
<i>Komáromi Jókai Színház</i>	<i>komáromi Jókai Színház</i>	_____
<i>Élet és Tudományszerű</i>	<i>Élet és Tudomány-szerű</i>	_____
<i>Orsolya rend</i>	<i>Orsolya-rend</i>	_____
<i>Szabad Európa rádió</i>	<i>Szabad Európa Rádió</i>	_____
<i>Nagy Medve (csillagkép)</i>	<i>Nagymedve</i>	_____
<i>Forma—1-es szezon</i>	<i>Forma-1-es szezon</i>	_____
<i>Eszterházy főiskola</i>	<i>Eszterházy-főiskola</i>	_____
<i>Mars-expedíció</i>	<i>Mars expedíció</i>	_____
<i>a győzelem napja</i>	<i>A Győzelem Napja</i>	_____

8. Melyek a hibás kezdőbetűk? Javítsa őket!

Apostoli szentszék, Szabad sajtó út, váci utcai Általános Iskola, Salzburgi Ünnepi Játékok, Fővárosi Szabó Ervin könyvtár, szegedi Nemzeti színház, gyulai várszínház, Margitszigeti Szabadtéri Színpad, Szent Imre kórház-rendelőintézet, Nagy J. Béla Országos helyesírási verseny, Gépjármű-kereskedők Országos szövetsége, Ómagyar Mária Siralom, Fideszes, télapó, József Attila kör, Magyar mozgókép közalapítvány

9. Példáinkban tegye ki a hiányzó kis és a nagyköthőjeleket!

Ízisz templom, Budapest Férihegyi repülőtér, Nagy Budapest, Déli Alpok, CD lejárászó, CD lemez, C D melléklet, CD újraíró, CD ROM sorozat, Lajta-hegység, Gárdonyi bérlet, PIN kód, Bartók intercity, Lékó Péter Vlagyimir Kramnyik sakkvilágbajnoki döntő, Kinizsi vár, Ecseri lakodalmás, Mária Terézia korabeli, Kossuth kalap

II. feladatlap

1. Döntsön a szavak kezdőbetűjéről! Ahol szükséges, javítson!

Aquinói Szent Tamás, Londoni Filharmonikusok, Heltai Gáspár Könyvtári alapítványi, Szeged–Csanádi megyés püspök, Duna–Dráva–Száva Eurorégió, Vatikáni Szent Péter-bazilika, Petőfi Rádió, Hágai Nemzetközi Bíróság, Győri balett, Bel-Buda, andráskereszt, cannes-i filmfesztivál, badacsonyi szürkebarát, Bálám Szamara, Gergely Naptár, Gül Baba Türbéje, Kóbor macska Fogadó, Derkovits Gyula terem, az Országház vadászterme, kőbányai világos sör, Balt-orient expressz

Javítás: _____

2. Válogassa ki, a bemutatott példák közül melyek a szóösszetételek, és melyek a szószerkezetek!

a) *fehér bárány, fehér kőris, fehér asztal, fehér akác, fehér csokoládé, fehér hús, fehér ibolya, fehér liliom, fehér vérsejt, fehér arany, fehér cseléd, fehér gólya, fehér farkas, fehér holló, fehér ember, fehér egér, fehér karácsony*

Szószerkezetek: _____

Szóösszetételek: _____

b) *fekete fenyő, fekete foglalkoztatás, fekete fuvar, fekete kenyér, fekete humor, fekete hétvége, fekete inges, fekete üzlet, fekete leves, fekete gazdaság, fekete doboz, fekete hattyú, fekete föld, fekete lelkű, fekete bors, fekete cseresznye, fekete tea, fekete sereg*

Szószerkezetek: _____

Szóösszetételek: _____

c) *sárga barack, sárga borsó, sárga láz, sárga moszat, sárga folt, sárga kender, sárga liliom, sárga rigó, sárga test, sárga viola, sárga színű, sárga angyal, sárga bőrű, sárga irigység, sárga muskotály, sárga rózsza, sárga virágú, sárga szemű*

Szószerkezetek: _____

Szóösszetételek: _____

3. Milyen földrajzi nevek hulltak szét elemeikre? Szerkessze meg a szabályos és a képzős (-i, -beli) alakot!

ádeni, öböl: _____

alsó, szászország: _____

costa, rica: _____

karib, tenger: _____

keleti, kordillera: _____

kongó, medence: _____

madagaszkár sziget: _____

nagy, viktória, sivatag: _____

nevada, állam: _____

4. Lásd el -beli képzővel a felsorolt tulajdonneveket!

Hét, Aranybika Szálloda, Bécsi kódex, Brassó vármegye, Diótörő-szvit, Egy kis éji zene, Svéd Királyság, Bartók rádió, FÁK, ENSZ, Fogarasi-havasok, Ki kicsoda?, Legyen Ön is milliomos!, Amerikai Egyesült Államok, Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt., Korán, Malév, Magyar Nyelvőr, Vörös-tenger, Himalája, Kuala Lumpur

5. Az alábbi személy- és a köznevekből hozzon létre szóösszetételeket, és írja le őket!

<i>Személynevek</i>	<i>Köznevek</i>
<i>Spinoza</i>	<i>szimfónia</i>
<i>Renoir</i>	<i>program</i>
<i>Debussy</i>	<i>elmélet</i>
<i>Darwin</i>	<i>regény</i>
<i>Esterházy</i>	<i>festmény</i>
<i>Schumann</i>	<i>etika</i>
<i>Szókratész</i>	<i>dal</i>

6. Hol hibáztunk? Javítson!

*Bécs-budapesti vasútvonal, bagdadi kalifátus, Balzaccal, Atlantis Űr-
repülőgép, Abaligeti barlang, Brassói-havasok, Bajkál—Amúr-
vasútvonal, Bermuda háromszög, Árpád házi Szent Margit-i, Magyar
Ritmikussportgimnasztika-szövetség, Kresz-oktatás, mássalhangzó-
rendszer, olasz rizling, Bika—Ikrek-kölcsönhatás, Plutó-Neptunus tá-
volság, Görgey-szobor-avatás, Gobbi Hilda—művészeti díjas, Mikulás-
virág, Krisztustövis, mátyás madár, Babszem Jankó gyermekszínház ,
máriaarcú, pasztőr-oltás, Hadak Útja*

Javítás: _____

7. Ellenőrizze a szótagolásunkat! Hol javítana?

*An-jou, A-u-lich-hoz, Bat-thy-á-ny, Ben- czúr, Boc-cac-cio, Budd-ha,
Dic-kens, Go-ya, Goe-the, Hay-na-u, Hab-sburg, Ko-ssuth-tal, Eöt-
vös, Di-de-rot, Fitz-ge -rald, Kam-bo-dzsa, Mar-seilles, Salin-ger*

8. Az alábbi rövidítéseknek mi a teljes alakjuk? Megoldását ellenőrizze Gyurgyák János Rövidítésszótár című könyvével!

ADSL: _____

BTK: _____

Btk.: _____

CT: _____

Interpol: _____

EUR: _____

INRI: _____

PhD: _____